

Veldbiologisch jaarverslag 2023
KNNV Alkmaar - Den Helder

Inhoud

H1 Inleiding.....	3
H2 Mossen.....	4
H3 Nachtvinders	12
H4 Insecten.....	18
H5 Paddenstoelen	21
H6 Planten	22
H7 Strand.....	36
H8 IJsvogels.....	41
H9 Bioblitz De Kromme Sloot	42

H1 Inleiding

Er ligt weer een soortenrijk jaar achter ons. Het is ieder keer weer verbazend hoeveel er gedurende zo'n jaar aan plant- en diersoorten wordt waargenomen. In dit jaarverslag weer een greep van alles wat we tijdens excursies en inventarisaties hebben gezien.

Gedurende het winterseizoen staan de mossen in de aandacht. Het rijke duingebied blijft een geliefd excursiedoel, maar ook andere terreinen zijn interessant om te onderzoeken. Naast mossen gaat de aandacht ook steeds vaker uit naar korstmossen.

John van Roosmalen doet al jarenlang onderzoek naar nachtvlinders in het Noordhollands Duinreservaat. Afgelopen jaar zijn daar weer flink wat nieuwe soorten ontdekt. Ieder jaar stelt John een uitgebreid verslag op over zijn resultaten. In dit jaarverslag wat hoogtepunten daaruit.

Ook afgelopen jaar zijn weer enkele insectenexcursies georganiseerd. Het is erg leuk wanneer er een deskundige mee gaat die uitleg geeft bij wat we vinden.

Voor paddenstoelen worden de dijken in de kop van Noord-Holland steeds interessanter. Jaarlijks worden er nieuwe ontdekkingen gedaan. Er worden prachtige wasplaten, koraalzwammen en knotszwammen gevonden.

De voorjaarsdroogte deed de duinvegetatie snel verschrompelen. In de herfst en winter viel er vervolgens weer zoveel regen dat veel duinvalleien blank kwamen te staan. Om de plantengroei te bestuderen wordt het stedelijk gebied steeds interessanter. Jaarlijks organiseert de Plantenwerkgroep daarom een aantal stadsexcursies.

De zee geeft en de zee neemt. Met wat er op het strand achterblijft kan de Strandwerkgroep zich prima vermaken. Verrassend is het stijgend aantal eikapsels van roggen dat wordt gevonden. Zou er een relatie liggen met de windmolenparken voor de kust, waar minder gevist mag worden?

De waarnemingen van een langsscherende ijsvogel blijft een bijzondere gebeurtenis. Er werden afgelopen jaar weer verschillende territoria van deze fraaie vogel gevonden.

In 2023 organiseerden we een Bioblitz op het complex van Amateursvereniging De Kromme Sloot. Er zijn verschillende excursies georganiseerd. Dit leverde veel waarnemingen op voor het complex. Tijdens een nachtvlindernacht werd dit nog eens goed aangevuld.

Met al die waarnemingen die tijdens excursies en andere activiteiten zijn gedaan, is weer een flink veldbiologisch jaarverslag gevuld. Om na te genieten van een biodivers 2023.

Pieter Korstanje

H2 Mossen

Noordhollands Duinreservaat

Op 10 februari bezochten we het Noordhollands Duinreservaat, vanaf de hoek Zeeweg Castricum/Van Oldenborghweg. Bij de startlocatie vonden we direct algemene soorten als groot en klein duinsterretje, gewoon gaffeltandmos en bleek dikkopmos. Op de bomen en struiken lang de Van Oldenborghweg groeiden korstmossen als schors-olievlekje, trompettakmos en gelobde poederkorst. We liepen langs een bekende plek van het zeldzame groot takmos, hoog in een opgaande struik.

Een vochtig stukje bos bood soorten als broedkroesmos, broedhaarmuts en dwergwratjesmos. Verder zijn gebogen schildmos en knikkend palmpjesmos het vermelden waard. Tenslotte vonden we in een stukje duingrasland glanzend etegamos en grijze bisschopsmuts.

Nieuw voor de betreffende kilometerhokken die we bezochten, waren braamknikmos en dwergwratjesmos en bij de korstmossen sierlijk schildmos en melige schotelkorst.

gewoon schorsmos - *Hypogymnia physodes*

sierlijk schildmos - *Melanohalea elegantula*

braamknikmos - *Bryum rubens*

broedkroesmos - *Ulota phyllantha*

glanzend etagemos - *Hylocomium splendens*

Geestmerambacht

We zijn al eerder op pad geweest in het Geestmerambacht en iedere keer weer blijkt hoe interessant dit gebied is voor mossen. Op 17 maart bezochten we de noordoostelijke hoek. Zoals zo vaak vonden we direct op het parkeerterrein al de eerste soorten. Op een paar betonblokken groeide muurachterlichtmos, met duidelijke 'achterlichtjes'. De soort werd vergezeld door muisjesmos en muurdubbeltandmos.

In het struikgewas en op bomen langs het parkeerterrein vonden we zijdemos, helmroestmos, dwergwratjesmos en diverse haarmutsen, zoals gekroesde, gewone, grijze en broedhaarmuts. Verder een aantal plekken met fraai ontwikkeld vliermos en schijfjesmos.

muurachterlichtmos - *Schistidium crassipilum*

vliermos - *Cryphaea heteromalla*

Even verder deden we de vondst van de dag: blauw boomvorkje. Er zaten grote plakaten op een boomstam. Blauw boomvorkje is nieuw voor het gebied. Nieuw voor de kilometerhokken die we bezochten waren verder rond en gerimpeld boogsterrenmos, broedkroesmos, bleek dikkopmos, klei-snavelmos en zelfs muisjesmos.

Naast interessante mossen deden we nog een leuke vondst. Op enkele plukjes gewone haarmuts vonden we het boommosschijfje, waarmee voor deze soort weer een nieuw uurhok is ontdekt!

knikkend palmpjesmos - *Isoetecium myosuroides*

Slingerdijk

Aan de noordzijde van de Schermer, langs de Schermerringvaart, ligt een strook rietland die in beheer is bij Staatsbosbeheer. Het rietland kent een gevarieerd beheer. Delen worden gemaaid, delen mogen blijven staan en een paar jaar terug zijn sommige stukken afgegraven, zodat de successie van vorming van veenmosrietland weer opnieuw kan starten. Op 7 april bracht de Mossenwerkgroep een bezoek aan de Slingerdijk, die langs het rietland is gelegen. We inventariseerden de mossenbegroeiing op de dijk en in het rietland. Hierbij werden interessante soorten gevonden.

De dijk zelf is kleiig. Hier vonden we soorten als gewoon knopmos - *Phascum cuspidatum*, gewoon krulmos - *Funaria hygrometrica* Kleismaragdsteeeltje - *Barbula unguiculata* en braamknikmos - *Bryum rubens*. De soorten groeiden vooral op kleine open plekjes tussen het gras op de dijk. Daar valt blijkbaar net genoeg licht voor de mossen om tot ontwikkeling te komen.

Het rietland langs de dijk was soortenrijker. Tussen het veenmos groeiden soorten als gewoon haarmos - *Polytrichum commune*, roodviltmos - *Aulacomnium palustre* en veenknikmos - *Bryum pseudotriquetrum*. Verder vonden we kroppluisjesmos - *Dicranella cerviculata*. Op Verspreidingsatlas.nl staat over deze soort onder andere te lezen: "Dicranella cerviculata is een pionier met een uitgesproken voorkeur voor vochtige, voedselarme en zeer zure omstandigheden. Het is tegenwoordig een vaste component van de begroeiing op plagplekken in vochtige heide en op geschraapte venoeveren." Dat we de soort hier in het rietland tegenkwamen heeft waarschijnlijk met het beheer te maken. Doordat er gemaaid wordt, ontstaan er hier en daar wat kale delen in het terrein, waar kroppluisjesmos kans ziet om tot ontwikkeling te komen. Een interessante vondst was verder puntmos met sporenkapsels. Dat kom je niet vaak tegen bij deze soort.

Bijzonder waren verder de levermossen die we tegenkwamen. Levermossen op naam brengen is niet altijd even makkelijk. Vaak moet je wat plukjes mee naar huis nemen om ze onder een microscoop of binoculair verder te determineren. We vonden zo'n zeven soorten levermos, waaronder moerasbuidelmos - *Calypogeia fissa*, lippenmos - *Chiloscyphus polyanthos*, gewoon moerasvorkje - *Riccardia chamedryfolia* en hol moerasvorkje - *Riccardia incurvata*. Verder werd een stukje maanmos meegenomen, dat na determinatie thuis glanzend maanmos - *Cephalozia connivens* bleek te zijn. Aan de hand van een foto werd een vondst die we op het eerste gezicht als een plakkaatmos hadden benoemd, door een admin van Waarneming.nl als elzenmos - *Pallavicinia lyellii* gecorrigeerd. Beslist een leuke vondst! In het veld hadden we hier al naar gezocht, Maar toen niet als zodanig herkend. Elzenmos was hier al wel eerder gevonden.

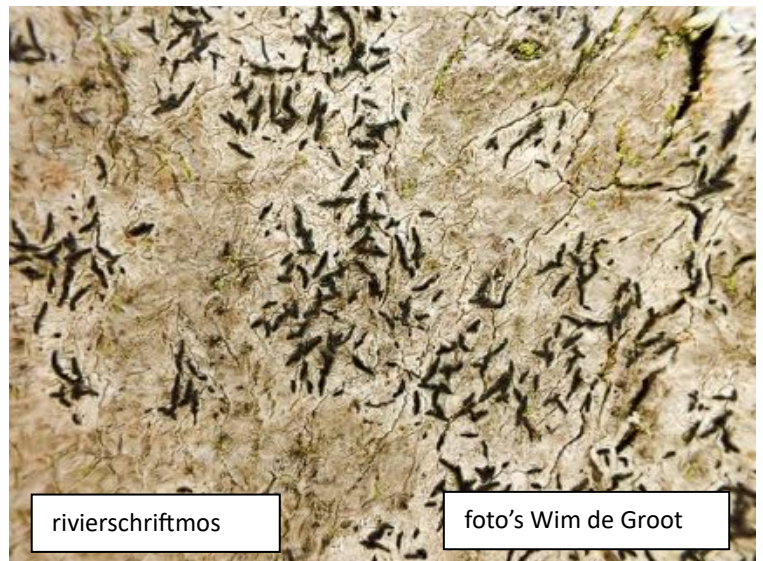
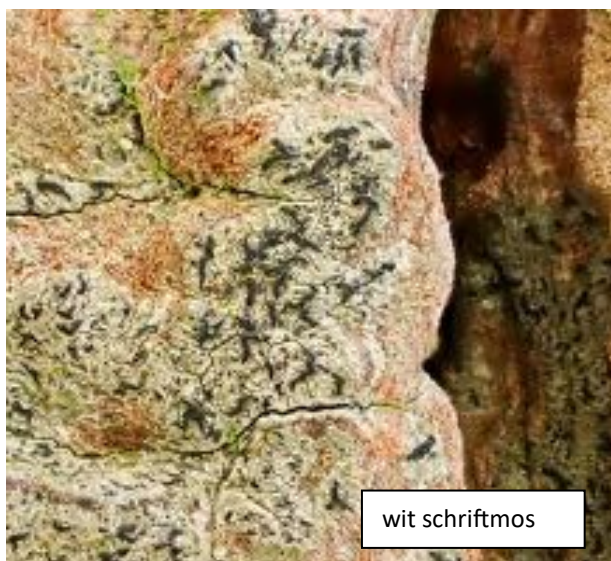
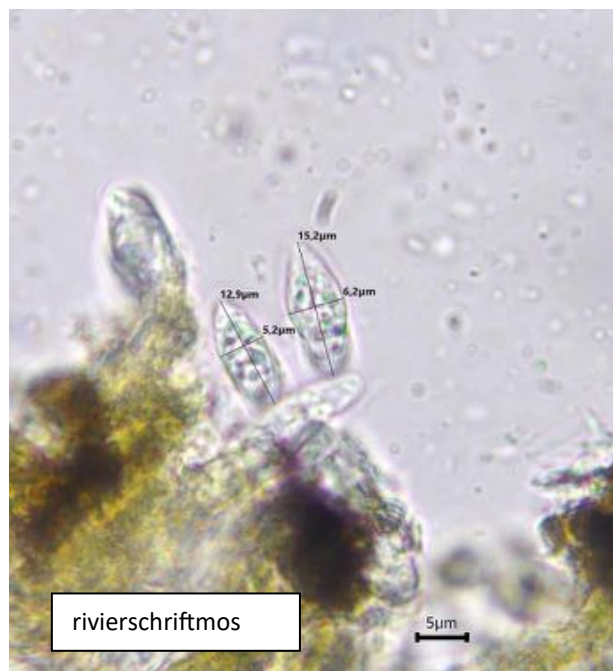

In totaal vonden we meer dan dertig soorten mos en korstmos. De mossenexcursie langs de Slingerdijk was de laatste mossenexcursie van het seizoen. In de herfst gaat de Mossenwerkgroep opnieuw op pad. Ga gerust een keer mee! Veel kennis is niet vereist en we komen altijd wel wat leuk tegen.

Kromme Sloot

Op 17 november bezochten we het volkstuintcomplex van de Kromme Sloot. De inventarisatie was in het kader van de Bioblitz die we daar dit jaar houden. Tijdens de rondgang over het terrein kwamen we aardig wat soorten tegen. Op de grond vonden we onder andere soorten als geel- en grofkorrelknikmos, spits smaragdsteeltje en gewoon kleimos. Van de plakkaatmossen was parapluutjesmos aanwezig, samen met halvemaanvormig mos en gekroesd plakkaatmos. Op schors van bomen vonden we gewone en grijze haarmuts en boomnavelmos. Op wat straattegels vonden we als verrassing gesteelde haarmuts.

Naast zo'n dertig mossoorten vonden we ook meer dan twintig verschillende soorten korstmoss. Gewoon en gestippeld schildmos waren aanwezig. Evenals kopjesbekermos en dun schaduwmos. Op enkele stammen vonden we rivierschriftmos en wit schriftmos. Tenslotte is de witte runenkorst vermeldenswaardig. Onder de microscoop door Wim op naam gebracht.

Noordhollands Duinreservaat

Op 8 december ging de excursie door een stukje Noord-Hollands Duinreservaat. We startten bij de Woudweg, waar we eerst naar een stukje toeliepen met glanzend etagemos en pluimstaartmos. Hier vonden we ook geplooid snavelmos en duintrapmos.

Het meer bosrijke duin herbergde soorten als krom platmos, gewoon knopjesmos, boskronkelsteeltje en gewoon sikkelsterretje. Op stammen en takken van bomen stonden hier korstmossen als blauwgrijs steenschildmos, sierlijk schildmos en gespikkelde witkorst.

In het meer open duin vonden we naast zandhaarmos, ruig haarmos en grijze bisschopsmuts ook mooie korstmossen, zoals kraakloof, girafje en dove heidelucifer.

Het was een mooie struintocht, waarbij we uiteindelijk zo'n dertig mossen en bijna evenveel korstmossen op naam brachten.

eikenmos

krom platmos

geplooid snavelmos

bleek boomvorkje

helmroestmos

grijze bisschopsmuts

mosschijfjes

girafje

kraakloof

H3 Nachtvlinders

John van Roosmalen volgt al jaren de nachtvlinders in het Noordhollands Duinreservaat. Hieronder delen uit zijn interessante jaarverslag.

Tabel 1. Aantal bezoeken in het NHD per type waarnemingstechniek, 2019 (nog geen LED-emmer) - 2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
Op licht, op laken	21	20	10	15	11
Op licht, LED-emmer	-	9	7	9	7
Op smeer	19	22	18	24	15

Highlights 2023

We hebben trendlines! Het langjarig onderzoek begint zijn vruchten af te werpen met betrekking tot het zien van ontwikkelingen in de data. Trends die te zien zijn:

- Voor de waarnemingen op licht, op laken (22.968 waarnemingen van 84.009 vlinders) neemt het percentage zeldzaamheden licht toe in de tijd van 2013-2023, echter het percentage van de aantallen vlinders van zeldzaamheden neemt licht af.
- De data voor de waarnemingen op licht, op laken laten zich opsplitsen in een eerste deel (2013-2018) en een tweede deel (2019-2023), wat opmerkelijke verschillen laat zien. Het aantal vlinders in de zomer neemt toe! In combinatie met het vorige punt zou dat kunnen duiden op een toename van de algemene vlinders. Ook lijkt het seizoen naar achteren te verschuiven, met vooral meer waarnemingen in augustus.
- Het aantal soorten dat op smeer komt in de zomer is toegenomen. Het najaar lijkt een stuk slechter geworden.

Andere interessante noemenswaardigheden:

- In 2023 konden we 21 nieuwe soorten nachtvlinders bijschrijven voor het NHD, 8 soorten meer dan in 2022. We naderen de 1500 soorten!
- Een aantal van de nieuwe soorten is spectaculair te noemen, zoals de bonte walstrospanner, het nekspindertje, de gevlekte heispanner en de tweebandscheutboorder.
- De LED-emmer doet het goed, het gemiddeld aantal vlinders per bezoek neemt toe.
- De locatie van de LED-emmer in de zeereep ten zuiden van Bergen aan Zee is relatief rijk aan zeldzame waarnemingen. Het percentage zeldzame waarnemingen ligt een stuk hoger dan die van op licht, op laken gedaan door het hele duin verspreid.
- April, mei en oktober waren nat en winderig, zodat de LED-emmer toen weinig is gezet en er weinig waarnemingen op licht, op laken zijn in die periode.

Nieuwe nachtvlinders in het NHD in 2023

In onderstaande tabel een lijst met de nieuwe soorten nachtvlinders in het NHD voor 2023. In tegenstelling tot voorgaande jaren beperk ik me hierbij niet tot mijn eigen waarnemingen, ik heb de hele lijst van 21 soorten genomen en noem daarbij de waarnemers van de eerste keer dat de soort is waargenomen, zeg maar de ontdekkers. De peildatum is 26 december 2023, toen heb ik de database van waarneming.nl geraadpleegd. Afbreukrisico hierbij is dat soms waarnemingen nog een correctie ondergaan. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de wilgenroosjesgalmot *Mompha sturnipennella*. Een deel van de groep waarnemers heeft deze inmiddels veranderd in basterdwederikpeulmot *Mompha subbistrigella*, een ander deel niet. Daarom staat de soort (nog) in de lijst. Als alle waarnemers de soort wijzigen zou de soort weer uit de lijst verdwijnen.

Tabel 2. Nieuwe soorten nachtvlinders in het NHD voor 2023, chronologisch gerangschikt. De waarnemers van de eerste waarneming van de soort zijn vermeld en een omschrijving van de locatie. Vier waarnemingen zijn gedaan met de LED-emmer, waar dat zo is staat dat vermeld.

Datum	Naam	Wetenschappelijke naam	Waarnemer(s)
	<i>Locatie</i>		
3-5-2023	Tweebandscheutboorder	<i>Lampronia flavimitrella</i>	Wouter Bol
	Bakkum, nabij parkeerplaats Noorderstraat		
12-5-2023	Gevlekte hetspanner	<i>Dyscia fagaria</i>	John van Roosmalen
	Bergen aan Zee, Zeereep 't Woud, LED-emmer		
24-5-2023	Erwtentopbladroller	<i>Cnephasia communana</i>	Luc Krijnsberg
	Egmond-Binnen, De Mient		
9-6-2023	Nekspindertje	<i>Cyclophora annularia</i>	John van Roosmalen, Marcel Kok
	Bakkum, Kroftveld		
9-6-2023	Fijnsparpedaalmot	<i>Argyresthia glabrata</i>	John van Roosmalen, Marcel Kok
	Bakkum, Kroftveld		
9-6-2023	Tweestreepoogbladroller	<i>Epinotia granitana</i>	John van Roosmalen, Marcel Kok
	Bakkum, Kroftveld		
11-6-2023	Guldenroedevedermot	<i>Platyptilia calodactyla</i>	Arnold Wijker
	Egmond aan Zee, Bloedweg, LED-emmer		
16-6-2023	Zandkleurige borstelmos	<i>Epermenia falcaformis</i>	Piet Admiraal
	Heemskerk, rand duingebied / bebouwde kom		
17-6-2023	Bonte walstrospanner	<i>Catarhoe cuculata</i>	John van Roosmalen, Marcel Kok, Luc Krijnsberg, Lucette Robertson-Proot
	Bergen/Egmond langs Woudweg		
24-6-2023	Vaal kokerbeertje	<i>Eilema canola</i>	Olvin van Keeken
	Heemskerk, Spaarpot, LED-emmer		
8-7-2023	Gehaakte steltmot	<i>Caloptilia semifascia</i>	John van Roosmalen, Luc Krijnsberg, Lucette Robertson-Proot
	Egmond, De Bleek		
8-7-2023	Knoopkruidpalpmot	<i>Metzneria metznerella</i>	John van Roosmalen, Luc Krijnsberg, Lucette Robertson-Proot
	Egmond, De Bleek		
8-7-2023	Bitterkruidknoopvlekje	<i>Eucosma balatonana</i>	John van Roosmalen, Luc Krijnsberg, Lucette Robertson-Proot
	Egmond, De Bleek		
18-7-2023	Kanariepletje	<i>Agapeta zaejana</i>	John van Roosmalen, Marcel Kok, Luc Krijnsberg, Rob van Bemmelen
	Castricum, Infiltratiegebied		
18-8-2023	Moeraswalstrospanner	<i>Orthonama vittata</i>	Piet Admiraal
	Heemskerk, rand duingebied / bebouwde kom		
10-9-2023	Ganzenvoetkokermot	<i>Coleophora sternipennella</i>	Joey Bom
	Bergen aan Zee		
11-9-2023	Wilgenroosjesgalmot*	<i>Mompha sturnipennella</i>	Piet Admiraal e.a.
	Heemskerk		
26-9-2023	Lindegouduil	<i>Tiliacea citrago</i>	Arnold Wijker
	Castricum, Vinkenbaan		
21-10-2023	Cipresspanner	<i>Thera cupressata</i>	Arnold Wijker, Sandra Lamberts
	Egmond a/d Hoef, rand duingebied / bebouwde kom		

* Een deel van de waarnemers heeft de soort (inmiddels) veranderd in Basterdvederikpeulmot *Mompha subbistrigella*.

Spectaculaire nieuwe soorten 2023

Gevlekte heispanner - *Dyscia Fagaria*

Waar veel van de andere nieuwe soorten van ver weg lijken te komen (bijvoorbeeld Zuid Limburg) is de gevlekte heispanner een soort van de 'buren', de Schoorlse duinen, lang verwacht en dus toch gekomen. Overigens is de gevlekte heispanner ook landelijk zeldzaam. Het ging wel een beetje anders dan verwacht. In de Schoorlse duinen, noordelijk van het NHD, wordt de gevlekte heispanner, als je geluk hebt in de juiste periode in mei, vooral gezien bij de grote heideterreinen. In het NHD hadden we dat ook al een paar keer geprobeerd, maar tot nog toe zonder succes. Mijn waarneming van 12 mei 2023 was met mijn LED-emmer en die staat toch een stukje zuidelijker in de zeereep ten zuiden van Bergen aan Zee dan waar de heide groeit rond Bergen.

Als je dan 's ochtends bovenop de LED-emmer een onbekende vlinder aantreft die helaas van de dauw teveel vocht te verduren heeft gekregen is enerzijds de interesse gewekt en anderzijds is het wel balen dat de vlinder er zo slecht aan toe is en ook nog eens slecht te herkennen. Ik heb nog van alles geprobeerd om de vlinder te laten drogen en op te pimpen. Veel heeft het niet geholpen. Ik heb de vlinder in de vegetatie gezet, het zou mooi zijn als ie na het opdrogen toch nog zijn weg heeft kunnen vervolgen.

Nekspindertje - *Cyclophora Annularia*

Zelfs bij het nachtvlinderen kan het soms voorkomen dat je mond open valt van verbaring en ook van verrukking overigens. Op een heel succesvolle avond begin juni hadden Marcel Kok en ik twee lakens opgesteld op en bij het Kroftveld bij Castricum/Bakkum. Er stond een relatief stevige wind uit oostelijke richting, wat een belangrijke motivatie was om voor deze locatie te kiezen, zodat we de luwte van het bos konden benutten. Met ruim 1500 vlinders verdeeld over 219 soorten was het een erg succesvolle avond, zeker voor de tijd van het jaar (zie ook het hoofdstuk met de resultaten van op licht, op lakens) en ook enigszins onverwacht gezien de wind. Behalve de twee lakens hadden we ook een Skinnerval, uitgerust met een 125 W HPL lamp, opgesteld op het paadje naast het Kroftveld. Toen het tijd was om de val te controleren en een voor een de eierdozen tevoorschijn kwamen werden we ineens heel blij verrast met dit nekspindertje. Het nekspindertje is een zeer zeldzame soort, die sinds een aantal jaren is teruggekeerd in Zuid Limburg. In 2022 werd er ook een op Texel waargenomen en in 2023, twee dagen na onze waarneming, ook een in Zeeland.

Tweestreepoogbladroller - *Epinotia Granitana*

Op 9 juni 2023, de nacht ook van het nekspindertje, zie hierboven, hadden we maar liefst twee nieuwe soorten voor het NHD met fijnspar als waardplant, de tweestreepoogbladroller met twee exemplaren en ook de fijnsparpedaalmot - *Argyresthia glabrata*. De waardplant, fijnspar, komt weinig voor in het NHD, maar van de tweestreepoogbladroller is vlak in de buurt nog een waarneming gedaan, door Marcel Kok op 17 mei 2020, op de atletiekbaan naast Ijsbaan Bakkum, wat kennelijk net buiten de polygoon / gebiedsdefinitie van

het Noordhollands Duinreservaat valt op Waarneming.nl. Overigens staat de soort landelijk ook bekend als zeldzaam.

Bonte walstrospanner - *Catarhoe Cuculata*

Spectaculair is zeker een woord dat van toepassing is op de waarneming van een bonte walstrospanner in de duinen tussen Egmond en Bergen aan Zee, waar het bos van de binnenduinrand langs de Woudweg overgaat in het open duin. In de database van Waarneming.nl staan maar vijf andere waarnemingen, allemaal in Limburg, tussen 1975 en 2018. Opvallend genoeg was een daarvan tijdens ons jaarlijkse nachtvlinderuitje, waarvoor we in 2018 in Zuid-Limburg neergestreken waren. De soort staat bekend als een zwerver.

Mooi dat we er getuige van konden zijn dat tenminste één exemplaar het NHD heeft bereikt in 2023.

Vaal kokerbeertje - *eilema caniola*

Het vaal kokerbeertje stond voor 2023 nog als zeldzaam te boek, in ieder geval voor Noord Holland. Daar is echter wel verandering in gekomen, de vlinder werd in 2023 nagenoeg in het hele land gezien, oprukkend vanuit het zuiden. Na de eerste waarneming in het NHD door Olvin van Keeken op 24 juni 2023 nabij Heemskerk volgden nog 5 waarnemingen, de laatste op 16 september, overigens allemaal in de omgeving van Bergen. Zelf was ik betrokken bij 3 van de waarnemingen hiervan, een op smeer (5 september), een op licht, op laken (10 september) en een op licht met de LED-emmer (10 september), zie de links naar de waarnemingen hierboven.

Gehaakte steltmot - *Caloptilia Semifascia*

Drie nieuwe micro-vlinders voor het NHD op een avond, dat gebeurde op 8 juli 2023, de succesvolste avond van het jaar met de meeste soorten en de meeste vlinders. Twee van deze soorten komen uit Zuid-Limburg zou je kunnen zeggen. De gehaakte steltmot komt meer voor langs de kust, een oprukkende soort vanuit het zuidwesten. We waren gezegend met meteen twee exemplaren. Deze soort heeft een verschillend kleed in winter en in zomer, horend bij verschillende generaties. Opvallend is dat deze winter (dus deels in 2024) door diverse waarnemers (Wouter Bol, Arnold Wijker en Sandra Lamberts, Luc Knijnsberg) waarnemingen zijn gedaan van overwinterende exemplaren (in 'winterkleed' dus), maar liefst 10 waarnemingen met in totaal 16 exemplaren.

Knoopkruidpalpmot - *Metzneria Metzneriella*

Een van de twee 'Zuid-Limburgse' soorten die op 8 juli 2023 nieuw waren voor het NHD is de knoopkruidpalpmot, een soort in het zelfde genus als de eveneens zeer zeldzame driedistelpalpmot - *Metzneria aestivella* en de algemenere klispalpmot - *Metzneria lappella*, beide met goede populaties in het NHD. In 2020 werd de soort ook gevonden in Alkmaar, waar veel knoopkruid

is aangeplant / ingezaaid. Ook ter plekke van de waarneming ('heelblaadjesveld' nabij De Bleek bij Egmond) groeit knoopkruid.

Bitterkruidknoopvlekje - *Eucosma balatonana*

Het trio nieuwe micro soorten voor het NHD op 8 juli 2023 wordt gecompleteerd door het bitterkruidknoopvlekje, ook een 'Zuid-Limburg' soort, hoewel en recent ook waarnemingen in onder andere Zeeland gedaan zijn. Waardplanten zijn volgens bladmineerders.nl *Crepis* sp. (streepzaad), waarschijnlijk groot streepzaad - *Crepis biennis* en ook bitterkruid, echt bitterkruid - *Picris hieracioides*. Dat laatste komt goed voor in het NHD. Behalve de waarneming op 8 juli 2023 hadden we deze soort ook op licht, op laken op 18 juli 2023, in het infiltratiegebied bij Castricum.

Kanariepietje - *Agapeta Zoegana*

Een soort die je van oudsher typisch in Zuid-Limburg plaatst in gedachten. De afgelopen jaren is het kanariepietje echter flink opgerukt in Nederland, alleen noordoostelijk Nederland is nog nagenoeg blanco. Ook in onze omgeving werd de soort al wel gezien, vanaf 2019 in de polder bij Bergen. Op 18 juli 2023 kwamen er twee exemplaren op licht op het laken op een van onze meest favoriete monitor locaties in het Infiltratiegebied bij Castricum. Een van de waardplanten is knoopkruid *Centaurea jacea*, dus wellicht kunnen we deze vrolijke verschijning vaker zien de komende jaren.

Zwarte rietprachtmot - *Cosmopterix Scribaiella*

Geen nieuwe soort voor het NHD, wel de eerste keer dat ik deze soort in de duinen zag na al die jaren. Dat was op de rijkste avond van het jaar, toen we 245 soorten nachtvlinders op het laken hadden en bijna 2500 vlinders op het 'heelblaadjesveld', nabij De Bleek, Egmond. Van de zwarte rietprachtmot waren er toen twee. En het zijn spectaculair mooie dieren, ook een aanleiding voor een extra plaatje.

Populierendwergbladroller - *Pammene Populana*

Een gevleugelde uitspraak bij het nachtvlinderen in ons groepje is 'we love it when a plan comes together', alhoewel ik er ook erg van hou verrast te worden. Ik vroeg me af of ik de populierendwergbladroller weer eens te zien zou krijgen. De eerste en laatste keer dat ik deze goede soort voor de duinen zag was in 2013 en dat was bij het Kennemermeer (ten zuiden van het NHD). Blij verrast dus dat we er daadwerkelijk een op het laken kregen op 10 september 2023 op het Buizerdvlak. Door andere waarnemers is de soort wel gezien af en toe in het NHD, al met al toch een zeldzame soort.

Bron tekst en foto's:

Waarnemersverslag Nachtvinders 2023
PWN Noordhollands Duinreservaat
Copyright © 2023 John van Roosmalen

H4 Insecten

Geestmerambacht, 16 april 2023

Het was best wel fris op 16 april. Niet echt lekker weer voor een insectenexcursie. Een lage temperatuur betekent wel dat de insecten die er zijn, tenminste een beetje blijven zitten. We vonden verschillende langpootmuggen, waaronder de zigzagtijger. Van de zweefvliegen was onder andere het gevlekt roetneusje present, samen met het gewoon weidegitje. Voor de bijtjes was het echt te koud. We vonden een kleumend roodbuikje.

gevekt roetneusje

slanke driehoekszweefvlieg

rietkruisspin

tuintweestreek
foto: Wim de Groot

kraamwebspin

Tuintjesgebied Egmond

Het was een warme middag, 9 juni. We maakten een struintocht door het tuintjesgebied bij het Nachtegalenpad. Wilbert Kerkhof had zijn net mee en klopte het een en ander uit de struiken. De eerste leuke vondst was een gewone pantserwants, die samen met een tienstippelig lieveheersbeestje uit een veldje zeepkruid tevoorschijn kwam. Even verderop wist Wilbert een kleine wolbij te vangen. Een zeldzame soort, die in het duingebied wat algemener is.

Erg leuk waren de roodbruine heiderouzwwever en de kleine bretelrouzwwever. Van deze laatste, zeldzame soort, die alleen in het kustgebied voorkomt, vlogen meerdere exemplaren langs het pad. De roodbruine heiderouzwwever is een prachtige rouzwwever met een mooie tekening op de vleugels.

Er waren tientallen duinkortkopjes te zien. Verder vonden we de rode aspergekever en de pyamaschildwants. Op de bladeren van een toorts vonden we de schitterende rups van de kuifvlinder. En kleine parelmoervlinder liet zich van dichtbij bewonderen. Kortom een excursie die de moeite waard was!

gewone pantserwants

duinkortkopje

kleine bretelrouzwwever

roodbruine heiderouzwwever

rups van de kuifvlinder

zandroofvlieg

mijterschildwants

rode aspergekever

H5 Paddenstoelen

Het jaar 2023 is niet het meest ideale jaar geweest voor paddenstoelen. Natuurlijk konden er geregeld bijzondere soorten worden genoteerd maar de aantallen paddenstoelensorten vielen tegen tot ongeveer half oktober. Tot die tijd was het voor veel paddenstoelen blijkbaar te droog. Voor de wasplaten veranderde het weer tijds, gezien de prachtige wasplaten en knotszwammen die we konden noteren. Ook de Klaprooswasplaat (*Hygrocybe splendidissima*) kon weer worden genoteerd. Deze soort is overal zeldzaam en staat op de Global Red List genoteerd.

Zeldzame soorten

Er werd nog een extreem zeldzame behoorlijk grote satijnzwam aangetroffen op een schrale oude dijk met veel wasplaten en knotszwammen. De precieze locatie laat ik maar achterwege gezien de negatieve ervaringen die we hebben gekregen met andere zeldzame spectaculaire soorten. Chiel Noordeloos, de grootste kenner van satijnzwammen, houdt het vooralsnog op *Entoloma luteobasis*, een soort die nauw verwant is aan de Blauwe mólenaarssatijnzwam (*Entoloma bloxamii*). Op de juiste wetenschappelijke- en Nederlandse naam zullen we ons geduld moeten betrachten. Een zeer mooie vondst werd verricht door Leonard Minkema die een onbekend groepje boleten aantrof in de duinen van Bergen(NH) waar wat naam betreft in eerste instantie geen goed garen mee te spinnen viel. Het bleek te gaan om *Aureoboletus projectellus*. Deze voor Nederland nieuwe soort heeft de voorlopige Nederlandse naam "Roodbruine boleet". Bij onze oosterburen (tot in Rusland aan toe) is deze boleet vanwege zijn eetbaarheid nogal populair. In Nederland komt nog een *Aureoboletus* soort voor die vanwege zijn kleur de naam Kersrode boleet heeft gekregen. Vandaar dat de misschien wel een beetje pretentieuze naam "Roodbruine boleet" ons wel geschikt leek. Uiteraard heeft de Nederlandse namencommissie bestaande uit leden van de NMV en VMV (Vlaamse mycologen) het laatste woord.

Onze provincie begint langzaam maar zeker de status te krijgen als Wasplatenprovincie bij uitstek. Vooral door de aanwezigheid van een groot aantal eeuwen oude dijken waar in de loop der eeuwen niet of nauwelijks iets aan is veranderd speelt een rol van betekenis. We hebben nog veel oude dijken af te wandelen voordat we een juist beeld zullen krijgen hoe bijzonder onze provincie wel is voor met name de Wasplaten, Knotszwammen en Satijnzwammen. De toekomst zal het leren.

H6 Planten

Oudorpolder

De excursie naar de Oudorpolder startte voor de Spar in Oudorp. Daar troffen we tussen de fietsenrekken al direct een leuke soort: zilverhaver. Wat mij betreft het fraaiste grasje dat we hebben in ons land. Voordat we het poldergebied bereikten liep de teller al snel op. Het stedelijk gebied wordt steeds rijker aan soorten. Eenmaal buiten vonden we langs een slootkant de eerste orchidee. Vanwege de vroege bloeitijd moet het om de brede orchis gaan. Er stonden hier meer soorten, die zich voor het eerst weer lieten zien, zoals ruwe bies, slanke en gewone waterbies, kleine waterreppe en in het water ontdekten we het gedraaide blad van de Zwanenbloem.

Langs de Munnikenweg vonden we op verschillende plaatsen gevlekte rupsklaver. Voor Alkmaar best wel een leuke soort, die zich langzaam wat aan het uitbreiden is. Aan het eind van de excursie stond de teller ruim boven de honderd soorten!

Duinen Egmond

Op 30 mei stond een duinexcursie op het programma. De start was bij het Roompot Kustpark, vanwaar we vervolgens door het tuintjesgebied liepen. Alleen op en rond het parkeerterreintje was al van alles te vinden. Er stond ruw gierstgras langs de rand, samen met duinreigersbek, stinkende ballote en ruw vergeet-mij-nietje. Verder stond er ringelwikke en knolboterbloem. Wat verderop vonden we Hongaarse raket. De ruwbladigen waren verder vertegenwoordigd met kromhals, ossentong en veldhondstong.

Mooie duinsoorten waren verder fijne kervel, kruipend stalkruid, zanddoddegras, grote tijm, duinfakkelgras en nachtsilene. Ook vonden we een walstrobremraap. Het Zeedorpenlandschap is hier heel soortenrijk. We vonden meer dan 135 soorten!

Hongaarse raket

gewone ossentong

akkerviooltje

Verder troffen we vogelkers aan met vogelkersheksenbezem - *Taphrina padi*. Door een schimmel zijn de bloemen geïnfecteerd, waardoor de bessen een rare vorm krijgen.

We vonden ook de restanten van knolbeemdgras. Deze soort bloeit vroeg en verdort daarna al snel. De kleine knolletjes blijven achter en lopen het volgende jaar weer uit.

Heiloo

Op 6 juni hielden we een excursie in het stedelijk gebied van Heiloo. We bekeken enkele oevers, plantsoenen en verder alles wat tussen de straatstenen groeide.

Tussen de bestrating kwamen we direct al verrassend veel tegen. Er stonden algemene soorten als vroegeling, veldereprijs, zomprus en veldzuring.

Langs nieuw aangelegde oevers vonden we een paar interessante soorten, waaronder beekpunge en gevlekte rupsklaver, vergezeld door onder andere tweerijige zegge, hoenderbeet en meerdere rietorchissen.

De laatste soort van de avond was kleine leeuwentand. Makkelijk herkenbaar aan de zwarte randen van de schutbladeren, waardoor ze aan gotische ramen doen denken. Alle bij elkaar was het weer een leuke excursie met uiteindelijk meer dan 130 soorten!

klein kaasjeskruid

veldsla

Langs de waterkant stonden fantastisch grote exemplaren van de blaartrekkende boterbloem in bloei.

Duinen bij de Bleek

Wat vreselijk droog was is het in de duinen. We bezochten op 13 juni het duingebied bij de Bleek. Veel soorten doen hun best om in bloei te komen, maar drogen soms al uit wanneer ze net boven de grond zijn. Toch wisten we nog veel op naam te brengen. Zo vonden we de drie kenmerkende silene's voor het kalkrijke duingebied: kegelsilene, nachtsilene en oorsilene. Ook het echt bitterkruid deed een poging om in bloei te komen. De bitterkruidbremraap liet zich helaas niet vinden, terwijl deze soort hier andere jaren volop is te zien.

Hier en daar was een mini plantenlandschap ontstaan, met kleine plantjes van kandelaartje, vroege haver, zanddoddegras, stijve ogentroost en duinreigersbek. Ook kleverige reigersbek was aanwezig.

We vonden de restanten van knolbeemdgras, ontdekten de eerste akkerwinde in bloei en stonden stil bij de fakkels van duinfakkelgras en de geur van de egelantier. Verder is de vondst van goudhaver het vermelden waard. Toen de lage zon over duintoppen streek was het weer tijd om naar het beginpunt terug te gaan. Het was een mooie avond.

kegelsilene

oorsilene

nachtsilene

heksenmelk

goudhaver

zwenkdravik

Boekelermeer blijft verrassen

Er is weer een nieuw stukje natuur aangelegd op het bedrijventerrein Boekelermeer. Een zandig, nog schaars begroeid gebied, compleet met een aantal betonnen poelen voor de rugstreeppad. Het zand dat was opgebracht, herbergde waarschijnlijk wat zaden uit het duingebied, want we vonden zanddoddegras, duinreigersbek en duinaveruit. We stonden stil bij de zaadjes van de citroengele honingklaver en bewonderden de groot- en kleinbloemige teunisbloemen. Afgekloven planten van het jakobskruiskuid zaten vol hongerige zebrarupsen. Op het blad van een roos vonden we op bessen lijkende gallen van de gladde rozenerwtengalwesp.

Leuk dat hier weer een stukje natuur is bijgekomen! In totaal kwamen we meer dan honderd verschillende soorten tegen!

duinaveruit

gallen van de gladde rozenerwtengalwesp

smal vlieszaad

knopig helmkruid

Picassolaan en omgeving

Op 4 juli hielden we een excursie in de Picassolaan en omgeving. De regenbuien hadden de stedelijke flora weer wakker gekust. Er stond van alles en nog wat tussen de straatstenen, langs plantsoenranden en op een enkel braakliggend terrein.

We vonden soorten als ronde ooievaarsbek, moerasdroogbloem, stijf straatliefdegras, kransmuur en een beetje rood aangelopen groene naalbaar. Op een vluchtheuvel stond platte rus en naast reigersbek vonden we ook duinreigersbek. Met zo'n 125 soorten op de teller hadden we een mooie avond.

moerasdroogbloem

grote klaproos

groene naalbaar

ronde ooievaarsbek

Rakpad

Op 11 juli bezocht een klein groepje het Rakpad, gelegen in een deel van Alkmaar met relatief weinig stormschade.

Direct in het begin ontstond discussie over een groen exemplaar klaverzuring. Een deel van de groep hoopte op stijve klaverzuring maar de vorm van de vruchten wees toch op gehoornde klaverzuring. In het park zelf troffen we een paar uitgebloeide rietorchissen, grote ratelaar, gewoon reukgras, maar ook valse voszegge en vele exemplaren kamgras.

Langs de waterkant stond gewone engelwortel, kleine watereppe, greppelrus en zomprus. Leuk was de vondst van een vijftal grote boterbloemen en tuinradijs met vruchten bij het bruggetje.

Als afsluiter stuitte we op stijf hardgras, een soort die in het westen van het land frequent opduikt, maar in het oosten nog zeldzaam is.

Met een totaal van 112 soorten namen we tevreden afscheid van elkaar.

greppelrus

stijf hardgras

grote boterbloem

Winkelwaard

In het stedelijk gebied weet je nooit wat je tegenkomt aan plantengroei. Op 25 juli liepen we rond in en om de Winkelwaard in Alkmaar. In de straatjes en hofjes kwamen we een rijke begroeiing tegen, met onder andere kleine zandkool, brede wespenorchis, muurfijnstraal, piramideklokje en veldlathyrus.

We besloten de avond met maar liefst 133 soorten op de teller.

brede wespenorchis

piramideklokje

Kleine zandkool

muurfijnstraal

Het Malevoort, Heiloo

Wat heeft de omgeving van een winkelcentrum in een woonwijk ons te bieden aan plantengroei? Dat blijkt altijd weer genoeg interessants om een avond mee te vullen. Op 15 augustus liepen we rond het winkelcentrumpje aan het Malevoort en vonden uiteindelijk toch weer meer dan honderd verschillende plantensoorten!

Meestal gaat het om algemene soorten die hun groeiplaats het liefst hebben tussen de straatstenen, in bermen en op oevers. Zo kwamen we het duo kransgras en kransmuur tegen. Ook het duo stijf straatliefdegras en klein liefdegras was aanwezig. Verder hebben uitgebreid naar steenkruidkers gekeken. Joeri hielp ons om leuke soorten te vinden, zoals de sterk geurende kleine varkenskers.

Olympiapark

Langs de rand van het Olympiapark zijn een paar vijvers aangelegd met natuurvriendelijke oevers. Verder is er een fietspad aangelegd, met bloemrijke bermen. Op 22 augustus bekeken we hier de plantengroei, die verrassend divers bleek te zijn. Er was wat ingezaaid, maar ook heel veel spontaan opgekomen. Zonder de inzaaisoorten wisten we uiteindelijk meer dan 130 soorten op naam te brengen!

Vanuit de nabijgelegen volkstuinen was er ook het een en ander overgewaaid. Bijvoorbeeld dropmunt, moederkruid en stokroos. Misschien dat het zegekruid, de absintalsem en het voorjaarshelmkruid daar ook vandaag kwamen.

absintalsem

zegekruid

voorjaarshelmkruid

heggenduizendkruid

Watercrassula, een
mooi plantje, maar
helaas erg invasief

H7 Strand

Tekst en foto's: Wilbert Kerkhof

Bergen aan Zee

De locatie van de excursie op 8 januari werd kort voor het bezoek verplaatst van Egmond aan Zee naar Bergen. Omdat op dezelfde dag de halve marathon van Egmond gepland stond leek het de coördinator verstandiger het strand daar te mijden. Bij Bergen was het vrij rustig op het strand, maar waren helaas ook niet veel schelpen te vinden. Het meest opmerkelijk waren de tropische schelpjes die achtergelaten waren op het zandplateau waar het noordelijkste strandpaviljoen heeft gestaan. Al deze schelpen hadden een geboord gaatje zodat, ze samen voorheen kennelijk een ketting gevormd hebben.

'horecaschelpen'

Egmond aan Zee

Op 19 februari bezochten we alsnog het strand van Egmond waar de sporen van de halve marathon inmiddels door de vloed uitgewist waren. Aan de laagwaterlijn vonden we verschillende groene bolletjes met eitjes van de gestippelde dieseltreinworm. Er was na lange tijd ook weer wat schelpenrijk gruis te vinden waar Jannie en Ria weer extra soorten uit wisten te vissen. Na de noordenwind van 19 januari lagen er ook weer wat eikapsels van roggen tegen de zeereep gewaaid.

Hondsbossche strand

Aan de excursie bij het Hondsbossche strand, op 12 maart, werd door 10 personen deelgenomen. Door de mix van eerder opgebracht strand, nieuwe zandsuppleties en vers aangespoeld materiaal, was er een rijke vondst aan schelpen te noteren. Naast de van deze plek bekende fossiele grijze tapijtschelpen vonden we ook niet alledaagse zaken als stukjes messchede en sabelschede, een ruwe schaalhoren, asgrouwe tolhoren, wijde en bonte mantel. Van de verse schelpen waren de grote aantallen halfgeknotte strandschelpen, grote zwaardschede en slanke kleine zwaardschede opmerkelijk. Uit het meegenomen soortenrijke gruis kwamen onder meer nog melkwitte arkschelp, scheve hartschelp, kleine astarte, muizenkeuteltjes en kleine platschelp. Het totaal aan weekdierresten kwam zo op 54 soorten. Op weg naar het parkeerterrein werd nog een groot eikapsel van de blonde rog aan de toch al succesvolle middagverzameling toegevoegd.

Maasvlakte

23 april bezochten we met 7 deelnemers drie strandjes langs de 2e Maasvlakte. Ondanks de matige weersvoorspelling kregen we slechts één buitje tijdens de verplaatsing van de eerste naar de 2e locatie. Er was weer genoeg te vinden op het opgespoten zand. Op het strand voor de havenmonding waren meerdere kleppen van de grote astarte te vinden en ook twee grote schelpfragmenten met slot van de brede strandschelp plus een dichtgestreepte artemisschelp.

helmkrab

De twee mooiste schelpen waren die van een vers uitziende fuikhoren *Nassarius aff. goreensis*, die toch alleen als pleistoceen fossiel bekend staat, en een gaaf exemplaar van een juveniele geschubde stekelhoren, die uit het gruis tevoorschijn kwam. Langs de laagwaterlijn lagen tussen het aanspoelsel veel oorkwallen, blauwe haarkwallen in diverse kleuren en van betonblokken losgeslagen paardenanemonen.

Bij de blokkendam zaten de paardenanemonen ook in grote aantallen vast op de stenen. Tussen de blokken werd tevens nog een levende helmkrab gevonden. Bij het uit kiezels bestaande Noordstrandje lagen heel veel Japanse oesters maar werden ook een geschubde stekelhoren en een purperslak opgeraapt. Onder de vele bossen blaaswier krioelde het van de strandvlooiën. Het derde strand aan de zuidkant leverde van verschillende al eerder gevonden soorten schelpen meer exemplaren op. Ondanks dat we een paar verwachte soorten zoals de geplooid zonnenschelp, gewelfde mantel en artemisschelp niet konden vinden bleek de 2e Maasvlakte toch zeker weer het bezoeken waard.

IJmuiden

Op 7 mei was er een excursie naar het strand en de zuidpier bij IJmuiden. Terwijl het op het strand goed toeven was zagen we landinwaarts flinke onweersbuien ontstaan. Op het strand waren de gebruikelijke schelpen te vinden waarbij een doublet van de Filipijnse tapijtschelp door zijn relatieve nieuwkomerschap het meest opviel. In het meegenomen gruis zaten ook nog leuke soorten zoals een wenteltrapje en een gewone trapgevel. Daarnaast zaten tussen het kleine materiaal ook nog twee zoet water soorten; de vijverpluimdrager en de zoetwaterneriet.

Japanse wolhandkrab

De leukste vondsten kwamen uit de poeltjes die bij laag water op de voet van pier blijven staan. Hier werden Chinese wolhandkrabben, blaasjeskrabben, sierlijke steurgarnalen en duizenden meloenkwalletjes gevonden. Van de laatste twee soorten hebben we tijdens alle vorige excursies slechts enkele keren melding kunnen maken. Het was dus een feest er ineens zoveel te zien en die dankzij het windstille weer in het water te kunnen fotograferen. In de hoogwaterlijn op het strand lagen ten slotte ook nog een aantal havenpissebedden. Ook deze grote zoutwaterpissebed kwam tot nu toe niet vaak op onze lijsten voor.

Petten

Op 21 mei liepen 5 personen de excursie bij Petten. Het weer was prima, maar het strand nogal schoon. Weinig schelpen en andere aanspoelsels. Met goed zoeken werden er toch wat soorten voor op de lijst gevonden, waarbij de leukste een melkwitte arkschelp was. Ook het weinige gruis dat mee naar huis ging was arm aan strandschatten. Het leverde slechts twee muizenkeuteltjes op en gelukkig nog wel een scheve hartschelp, waarmee enkele van de verwachte weekdierenbehuizingen van de Hondsbossche toch genoteerd konden worden.

scheve hartschelp

IJmuiden

Eind juni was er een avondbezoek bij IJmuiden met drie deelnemers die voor hun biologie opleiding een excursie dienden te volgen. Na de wat verlate aankomst vanwege de files tussen Amsterdam en de zee konden we toch nog veel levende en dode strandvondsten laten zien. Het meest opmerkelijk waren de zeer talrijke schilden van de Chinese wolhandkrabben.

Zeeland

Zaterdag 8 juli stond de excursie naar Zuid-Holland en Zeeland gepland. De KNMI had een weerwaarschuwing afgegeven vanwege de verwachte tropische temperaturen. Dat deze waarschuwing ter harte genomen werd bleek al snel. Er kwam een serie afmeldingen binnen van mensen die jarenlang 's zomers met de camper naar Spanje en Portugal gingen. Het aantal deelnemers smolt tot twee personen. Bij de eerste stop om 10 uur naast het haventje bij Ouddorp op Goeree tikte de thermometer de 30 graden aan. Liggend op de steigers tussen de jachten konden we daar wel weer genieten van

zwemmende kwallen, kruipende strandkrabben, verschillende anemonen en zakpijpen. Langs een dichtbevolkt strandje nabij De Punt vonden we na enig speurwerk een slakkenhuisje van de Japanse zeebelslak. Dit is een exoot die aan een opmars bezig is in het deltagebied. Zowel bij de Brouwersdam als op het Banjaardstrand werd een flinke hoeveelheid gruis verzameld, waaruit ter plaatse voor beide locaties al een dertigtal wenteltrapjes werd gehaald. De autorit langs het Veerse Meer deed vanwege het opeengepakte geparkeerde wagenpark en de bakken bradende mensen denken aan de subtropische stranden aan de Spaanse kusten. Ter plekke werd besloten door te gaan naar het strand bij Ritthem, tegenover de Kaloot, en via Bergen op Zoom weer terug te rijden. Het fossielenstrandje bij Ritthem bleek opvallend rustig en een voor de zon schuivende wolk maakte er ook wat temperatuur betreft een mooie afsluiting van. Naast dat ook hier weer gruis verzameld werd, waren er onder meer ook vondsten van linksgewonden noordhorens, pelikaansvoetjes, een geldkauri en een vrijwel gave kurkentrekker *Scaphella lamberti*.

Grote Keeten

Zondag 13 Augustus werd door zes mensen deelgenomen aan de excursie bij Grote Keeten. Op dit strand waren we nog niet eerder geweest met de strandwerkgroep. Ten zuiden van Grote Keeten vond dit jaar een grote zandsuppletie plaats. Helaas was daar in de aanspoelsels weinig van terug te vinden. De rustige wandeling leverde vooral de standaard soorten op met op de terugweg nog twee leuke vondsten die meer aan de winter dan aan de zomer doen denken, een eikapsel van de blonde rog en een schildje van de gedoornde zeekat.

Bergen aan Zee

De excursie in september voerde ons van Bergen aan Zee naar de Kerf. Na overvloedige neerslag in de morgen brak bij aanvang van de strandwandeling een lekker zonnetje door. In de poelen op het strand waren veel kleine heremietkreeften met tepelhorens en een enkele alikruik aan het slepen. Ondanks dat er niet al te veel schelpen werden gevonden lukte het niet de Kerf te bereiken. Een nieuwe donkere lucht liet ons besluiten tijdig terug te gaan voor de nabespreking. Daarbij bleek dat de wieren oud en droog waren, de kreeftachtigen in zevental en de leukste schelp een vers doublet van de Aziatische korfmossel was. Hoe deze zoetwatersoort op het strand bij Bergen is geraakt konden we niet achterhalen.

Zandvoort

Op 15 oktober togen twee moedige deelnemers naar het onder buien bedekte strand van Zandvoort. De harde wind had de meeste schelpen overstoven met zand en maar weinig nieuw aanspoelsel opgeleverd. Met enige weemoed dachten we aan de pan vol zeeappels die Linda hier ooit vond of aan het doublet van de gedoornde hartschelp dat hier vorig jaar opgeraapt werd. Deze keer was het niet zo rijk aan vondsten, er lag zelfs nergens gruis voor de twee vaste verzamelaars.

tepelhoren met muiltje

Huisduinen

Zaterdag 25 november vond voorafgaand aan de lezing over strandvondsten in de Helderse Vallei een excursie plaats bij Huisduinen. Tijdens de heenreis met de auto kregen we vier buien te verduren en op het strand maar één. Op deze dag stond er een zeer harde noordwestenwind en waren er wederom veel regenbogen te zien. Voor een soortenrijke stranddag moest de lezing uitkomst bieden want langs het water was helaas niet zo veel te vinden. De deelnemers konden nog wel gebakken zeepaardjes eten in het bezoekerscentrum.

groot tafelmesheft

Wijk aan Zee

Op 10 december bezochten we met vijf personen het strand van IJmuiden. Twee weken eerder was er een noordwesterstorm geweest die nog steeds haar sporen op het strand had achtergelaten. Onze regelmatige deelnemer Pieter Kruse liep voor de rest uit het strand op en kwam binnen enkele minuten met de vondst van de dag terug. Tussen de vele gewone zeesterren had hij een gaaf exemplaar van de kamster gevonden. Dit is een stekelhuidige die bijna alleen op de Waddeneilanden te vinden is. In de grote massa aanspoelsel vielen verder de enorme aantallen tepelhorens en multjes op. Ook de door de opeenvolgende hoog waters gesorteerde aanspoelselgordels waren mooi te zien. Dichtbij de duinen lag een rand met witte dunschalen, die zo licht zijn dat ze ver omhoog afgezet worden. Daarachter lag een zone met deels ondergestoven zeesterren met daarnaast veel verse doubletten van de halfgeknotte strandschelpen. Uit het ernaast liggende pakket van Amerikaanse zwaardscheden werden ook nog een gedoornde hartschelp en een doublet van de ruwe boormossel verzameld. In de vele veenkluiten waren de witte boormossel en de Amerikaanse boormossel ook vaak als doublet present. Van grote strandschelp, nonnetje, zaagje, otterschelp, gewone en Filipijnse tapijtschelp, mossel en kokkel werden ook dubbele exemplaren gezien. Bij veel gewone slangsterren waren de armen geconsumeerd door de meeuwen en waren nog slechts de centrale schijven over. Gewone zeeappels hebben geen armen, daar konden er dus veel gave exemplaren van worden verzameld. Door de harde wind waren de paardenanemonen niet bereikbaar en er was helaas ook geen gruis te vinden om de lijst nog aan te vullen.

kamster

Haaien en Roggen 2022-2023

Ook in de voorbije winter is er weer intensief gezocht naar de eikapsels van haaien en roggen. Er waren daarbij veel tochten met maar beperkt succes, omdat er vanwege de vrijwel stormvrije winter minder eikapsels aanspoelden. Twee korte perioden waarin wel flinke aantallen verzameld konden worden liepen van 18 januari tot begin februari en vanaf 24 februari tot in de eerste week van maart. Voor het overzicht werd weer vooral gebruik gemaakt van de gegevens op waarneming.nl. Hierbij waren Jacos en Rina Jes en Wilbert Kerkhof veruit de rijkste bronnen. Op 7 december vond Peter Huwae (SWG) het zeldzame eikapsel van de grootoogrog op Texel. Ook via mail of mondeling doorgegeven vondsten zijn echter in het overzicht opgenomen.

Eikapsels Noord-Holland 2022-2023, stekel-, blonde-, kleinoog-, blonde-, golf-, gevlekte-rog

2022-2023	Nov/dec 2022	Januari	Februari	15 Maart	Totaal 2023	Totaal 2022	Totaal 2021
Stekelrog	115	955	622	221	1913	1942	5837
Gevlekte rog	19	57	79	39	193	383	366
Blonde rog	2	48	32	12	94	81	58
Golfrog	0	4	2	0	6	33	104
Kleinoogrog	0	0	2	1	3	2	4
Grootoogrog	1	0	0	0	1	2	1
Sterrog	0	1	0	1	2	1	2(+34)
Hondshaai	56	1267	247	206	1776	502	1922
Kathaai	0	0	0	0	0	2	1

Bij de roggen was de stekelrog zoals gebruikelijk weer de meest gevonden soort met een vergelijkbaar aantal als vorig jaar. Het aantal eikapsels van gevlekte rog bleef duidelijk achter bij dat van de vorige jaren. Het uitblijven van stormen zal van deze wat noordelijker voorkomende soort minder eikapsels op onze stranden gebracht hebben. Opvallend is dat van de blonde rog juist meer eikapsels gevonden werden ondanks het uitblijven van stormen. De aantallen lopen per jaar op wat er op lijkt te duiden dat deze soort zich dicht bij de Nederlandse kust voortplant. Van de golfrog werden zeer weinig gevonden. De 1.776 eikapsels van de hondshaai geven aan dat er echt wel goed gezocht is. Gevonden bossen van meer dan 50 exemplaren met als topper die van 175 laten de teller natuurlijk wel snel oplopen. Bij deze iedereen weer bedankt voor het zoeken en doorgeven van de vondsten.

H8 IJsvogels

Met een gemiddelde temperatuur in dec t/m februari van 5,1 °C tegen 3,9 °C normaal was de winter zacht. Alleen in december kon een paar dagen worden geschaatst maar rond 31 december werd het in Arcen maar liefst 17,6 °C

Er waren iets minder vorstdagen dan normaal en De hoeveelheid neerslag deze winter lag met landelijk gemiddeld 208 millimeter neerslag rond het langjarig gemiddelde van 204 millimeter. Met landelijk gemiddeld 237 uren zon tegen een langjarig gemiddelde van 218 uur was de winter iets zonniger dan normaal. Storm hadden we deze winter niet. In Noord-Holland viel alleen op 10 maart sneeuw. Een happening die buiten de winterperiode valt (dec-febr)

Werkzaamheden

Door de werkgroep zijn dit voorjaar alleen controlerende werkzaamheden gedaan. In navolging van ijsvogelwerkgroep Alkmaar zijn ook bij diverse particulieren in NH, wanden gemaakt.

Resultaat

Alkmaar: In de Oosterhout, de Rekerhout en bij Hortus Alkmaar is in ieder geval gebroed. Op de Hortus is minimaal 3 x met succes gebroed. Op 18 augustus vlogen de laatste jongen uit. Net buiten de datumgrenzen begin maart waren ook in de Oudorperhout 2 ijsvogels aan het baltsen. Later zijn die niet meer waargenomen. Ook in de Egmonderhout waren van tijd tot tijd ijsvogels gezien maar niet binnen de datumgrenzen

Bergen: Er zijn geen broedresultaten gemeld.

Heiloo: In plan Oost was een territorium. Deze plek is zeer storingsgevoelig en of er succesvol is gebroed is niet bekend.

Heerhugowaard: een broedpaar in het Schoutenbosje.

Langedijk: In het Oosterdel achter de Roerdomp is in ieder geval gebroed.

Egmond Binnen: Er is in ieder geval gebroed en er zijn 3 nesten grootgebracht, met respectievelijk 7,6 en 6 jongen.

Rustenburg: 1 territorium

Hiermee komt het aantal op 8 territoria waarvan er in ieder geval 3 met zekerheid jongen hebben grootgebracht.

Vlak buiten ons werkgebied in Limmen is in een particuliere tuin ook gebroed.

Er waren 2 meldingen bij de plas ten zuiden van Rustenburg. Hier zag ik buiten de datumgrenzen ook een ijsvogel. Dit ligt precies binnen de grens van ons werkgebied.

Op de vinkenbaan in Castricum waren dit jaar 19 ijsvogels geringd. In 2022 14 IJsvogels en in 2021 waren het er maar 3 (med. L. Knijnsberg).

H9 Bioblitz De Kromme Sloot

Bioblitz

Het begint zo langzamerhand een goede gewoonte te worden dat we als KNNV-afdeling een gebied 'adopter' en daarvan de biodiversiteit in beeld brengen. Dit jaar stond het volkstuincomplex van Amateursvereniging De Kromme Sloot centraal. Gedurende een heel jaar zijn hier excursies georganiseerd en zijn er door individuele natuurliefhebbers waarnemingen doorgegeven. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een soortenlijst van zo'n 600 soorten!

De hoge soortenrijkdom wordt voor een deel veroorzaakt door de grote diversiteit aan biotoopjes op het complex. Vooral de zgn. heemtuin is een plek waar veel is gevonden. Het bloemrijke grasland, met grote poel, omzoomd door struweel blijkt voor veel soorten een uitstekend leefgebied te zijn. Maar ook op de tuinen zelf is vaak een diversiteit aan grondgebruik en beplanting aanwezig, waardoor veel soorten zich er thuis voelen.

Planten

Er zijn maar liefst honderdachtien verschillende plantensoorten waargenomen! De planten vormen hiermee de meest soortenrijke groep. In en rondom de poel komen de meest bijzondere soorten voor. Hier staat onder andere borstelbies, lidsteng en waterpunge. In het bloemrijke grasland komt verder de brede orchis voor. Op de tuintjes zijn soorten als korrelganzevoet, stippelganzevoet, kleine varkenskers en akker-vergeet-mij-nietje te vinden.

Paddenstoelen

Er is niet intensief naar paddenstoelen gezocht. Wel zijn er tijdens de mossen- en korstmossenexcursie aardig wat waarnemingen gedaan. In totaal zijn er drieëndertig paddenstoelensorten gevonden. Hieronder flink wat roesten. Dit zijn schimmels die meestal op de bladeren of stengels van planten voorkomen en vaak soortgebonden zijn. Zo zijn bijvoorbeeld hertshoornroest, berk- en elstroest, winderoest en eencellige valeriaanroest gevonden. De meest zeldzame soort betrof de afgeronde jeneverbesroest, die op het blad van de mispel is aangetroffen. Van de groep van de paddenstoelen is verder de aanwezigheid van het korrelknikmosschijfje het vermelden waard. Mosschijfjes hebben een mosplantje nodig als gastheer. Het zijn hele kleine, oranje schijfvormige paddenstoeltjes waar weinig naar wordt gekeken. Het korrelknikmosschijfje staat nog als zeldzaam te boek, al worden er de laatste jaren steeds meer ontdekt.

Dag- en nachtvlinders

Op 31 augustus is een nachtvlindernacht georganiseerd. Op meerdere witte doeken werd met lampen vlinders gelokt. Met leuk succes! Het leverde tientallen soorten op. In totaal zijn er meer dan tachtig nachtvlinders waargenomen het afgelopen jaar op het complex van de Kromme Sloot. Het aantal dagvlinders staat op elf. Onder de nachtvlinders kwamen onder andere koperuil, donkerbrandnetelkapje, essengouduil en goudvenstertje op de felle lampen af. We vonden ook de gewone coronamot en het pinguintje en zwart weeskind. Verder zijn rupsen van de kuifvlinder gevonden en bleek de buxusmot ook hier paraat. Interessant zijn verder enkele soorten waarvan de rups leeft als mineerder. Ze vreten tussen de boven- en onderzijde van het blad een gang uit, ook wel een mijn genoemd, zoals de wilgenslakkenspoormot. Een klein, prachtig nachtvlindertje is tenslotte de pinksterbloemlangsprietmot.

Mossen en korstmossen

Tijdens de mossen- en korstmossenexcursie op 17 november hebben we opnieuw een rondgang over het complex gemaakt, waarbij we aardig wat soorten tegenkwamen. Op de grond vonden we onder andere soorten als geel- en grofkorrelknikmos, spits smaragdsteeltje en gewoon kleimos. Van de plakkaatmossen was parapluutjesmos aanwezig, samen met halvemaantjesmos en gekroesd plakkaatmos. Op schors van bomen vonden we gewone en grijze haarmuts en boomsnavelmos. Op wat straattegels vonden we als verrassing gesteelde haarmuts.

Naast zo'n dertig mossoorten vonden we ook meer dan twintig verschillende soorten korstmos. Gewoon en gestippeld schildmos waren aanwezig. Evenals kopjesbekermos en dun schaduwmos. Op enkele stammen vonden we rivierschriftmos en wit schriftmos. Tenslotte is de witte runenkorst vermeldenswaardig. Deze is onder de microscoop op naam gebracht.

Insecten

De insectenrijkdom was groot. Er zijn een paar honderd verschillende soorten vliegen, muggen, bijen, wespen, kevers, libellen en sprinkhanen gevonden. Een paar interessante soorten: Een fraaie vliegje is het gewoon goudlokje, dat zich mooi liet bekijken. De meeste vliegen en muggen hebben aan elke voet twee kussentjes om te hechten aan de omgeving. Er zijn ook soorten met drie voetkussentjes. Het gewoon goudlokje behoort tot de snipvliegen, een vliegenfamilie waarvan alle soorten drie voetkussentjes hebben. Naast het goudlokje hebben we van deze familie ook het geelpootgoudlokje en de gele snipvlieg gevonden.

De gewone distelboktor is een bijzondere verschijning. Met zijn lange voelspriet is het onmiskenbaar een boktor. De soort is niet zeldzaam, maar toch altijd weer een bijzondere vondst. Ook de blauwe muntgoudhaan mag er zijn. Deze soort heeft sinds eind vorige eeuw het hele land veroverd. De munt op de volkstuinten is voor hem onweerstaanbaar.

Er werden verschillende gaasvliegen gevonden. Zoals het bont gaasvliegje, de gewone sponsgaasvlieg en de vieradergaasvlieg. Prachtige dieren. Alle drie kwamen ze tevoorschijn tijdens de nachtvliedernacht.

Geleedpotigen

Bij geleedpotigen moet gedacht worden aan spinnen, hooiwagens, pissebedden en mijten. Een zeer fraaie spin is de wespspin. Deze soort is nog niet zo lang in onze contreien aanwezig en vormt niet alleen een opvallende verschijning, maar maakt ook een kenmerkend web. Verder komt de broeikasspin voor op het terrein, evenals de brugspin en de hangmatspin.

Zoogdieren

De bruine rat is aangetroffen, evenals de mol en de haas. Verder lieten hermelijn en wezel zich zien. Er is één vleermuissoort doorgegeven: de gewone dwergvleermuis.

Weekdieren

Er is een tiental slakkensoorten gevonden. In het water komt de posthoornslak en de puntige blaashoorn voor. Op het land vonden we onder andere de tijgerslak, de gekielde loofslak en de gewone barnsteenslak.

Conclusie

Een volkstuincomplex blijkt een oase voor de biodiversiteit. Dieren vinden er voedsel, leef- en overwinteringsmogelijkheden. Vooral wanneer, zoals op de Kromme Sloot, een deel als heemtuin is ingericht, waar ook een variatie aan planten een groeiplaats vindt. Bij intensiever onderzoek zal het aantal soorten waarschijnlijk nog hoger zijn uitgevallen. Met name het aantal paddenstoelen en insecten zal veel hoger zijn. Toch was het leuk om op deze manier een indruk te krijgen van wat er aan planten en dieren leeft op een volkstuincomplex.

Planten	118
Nachtvlinders en micro's	82
Vliegen en muggen	74
Mossen en korstmossen	57
Wantsen, cicaden en plantenluizen	50
Vogels	49
Kevers	36
Paddenstoelen	33
Geleedpotigen (overig)	30
Bijen, wespen en mieren	19
Insecten (overig)	13
Dagvlinders	11
Weekdieren	10
Libellen	8
Zoogdieren	6
Sprinkhanen en krekels	5

